

Flik 8

Det svenska rättsväsendet

Det svenska rättsväsendet är baserat på flera olika myndigheter som har olika uppgifter. Dels har man polis och åklagare, vilka ska se uppprätthålla lag och ordning samt se till att misstänkta brottslingar lagförs. Dels har man domstolarna, vilka var för sig är egna myndigheter med egna ansvarsområden. Domstolarna är även över- och underordnade varandra så att de kan granska varandras beslut. Detta för att ingen som anklagas för något brott ska bli felaktigt dömd, utan alla ska ha rätt att få sin sak prövad av en högre instans. Förutom dessa myndigheter finns även andra myndigheter, bland annat justitiekanslern och justitieombudsmannen, vilka arbetar med det svenska rättsväsendet.

Polisen

Polisanmälan och beslut om förundersökning

Polisens uppgifter avhandlades under flik 7 men i det svenska rättssystemet så har polisen en stor roll i att upprätthålla lag och ordning. Till detta så hör att förebygga och beivra brott. Till det senare så ingår att lagföra de som brytit mot den svenska lagstiftningen. Därför är det till polisen man vänder sig när man vill göra en polisanmälan. Detta gäller givetvis även för fisketillsynsmannen eller dennes uppdragsgivare. Till polisanmälan ska givetvis så mycket dokumentation och bevisning som möjligt fogas för att underlätta för polisen att fatta beslut om de ska inleda en så kallad förundersökning. Förundersökningen utförs av polis och åklagare och den är en noggrann brottsutredning vilken syftar till att se om åtal ska väckas.

Huvudregeln för polis och åklagare är att alla

Polisens huvuduppgifter är att förebygga och beivra brott.

brott ska utredas, men i vissa fall kan de lägga ner eller avstå från att inleda en förundersökning. Detta kan de göra om om brottet bara skulle få liten betydelse för en persons sammanlagda

straff och använd framförallt om en person är misstänkt för flera brott eller nyligen dömts för andra brott med högre straffvärde.

Även om en förundersökningen inte inleds eller läggs ner så kan polis och åklagare besluta om att ta upp den på nytt om nya bevis eller andra omständigheter som styrker bevisläget framkommer.

Förundersökning

När polisen och åklagaren väl beslutat att förundersökning ska inledas utses en förundersökningsledare, vilken kan vara polis eller åklagare. Förundersökningsledaren har en brottsutredare från polisen till sin hjälp.

När förundersökningen är klar så ska den som anmält brottet få ta del av vad den har lett fram

till. Detta oberoende av om brottet klarats upp och utredningen lett fram till åtal eller ej. Har det lett fram till åtal övergår arbetet med att få den tilltalade dömd till åklagaren. Om det ej lett till åtal så har man även rätt att ta del av grunderna för beslutet att lägga ner ärendet.

Har förundersökningen lagts ner och man är missnöjd med detta kan man begära överprövning av detta beslut. Det görs hos polisen som då ska överlämna ärendet till åklagare för ny bedömning.

Böter

Vid vissa, mindre allvarliga brott behöver inte polisen starta en förundersökning utan en polisman kan utfärda straff i form av böter direkt på brottsplatsen. Det handlar vanligtvis om fortkörningsböter eller så kallad ordningsbot.

Åklagarmyndigheten

Åklagaren har till uppgift att utreda brott och lagföra de misstänkta i domstol.

Vid sidan av polisen utreder även åklagarmyndigheten brott. Detta görs vanligtvis tillsammans med polisen genom att åklagaren deltar vid förhör med misstänkta, brottsoffer och eventuella vittnen. När denna förundersökning är klar fattar åklagaren beslut om det finns tillräckligt med bevis för att åtal ska väckas mot den mis-

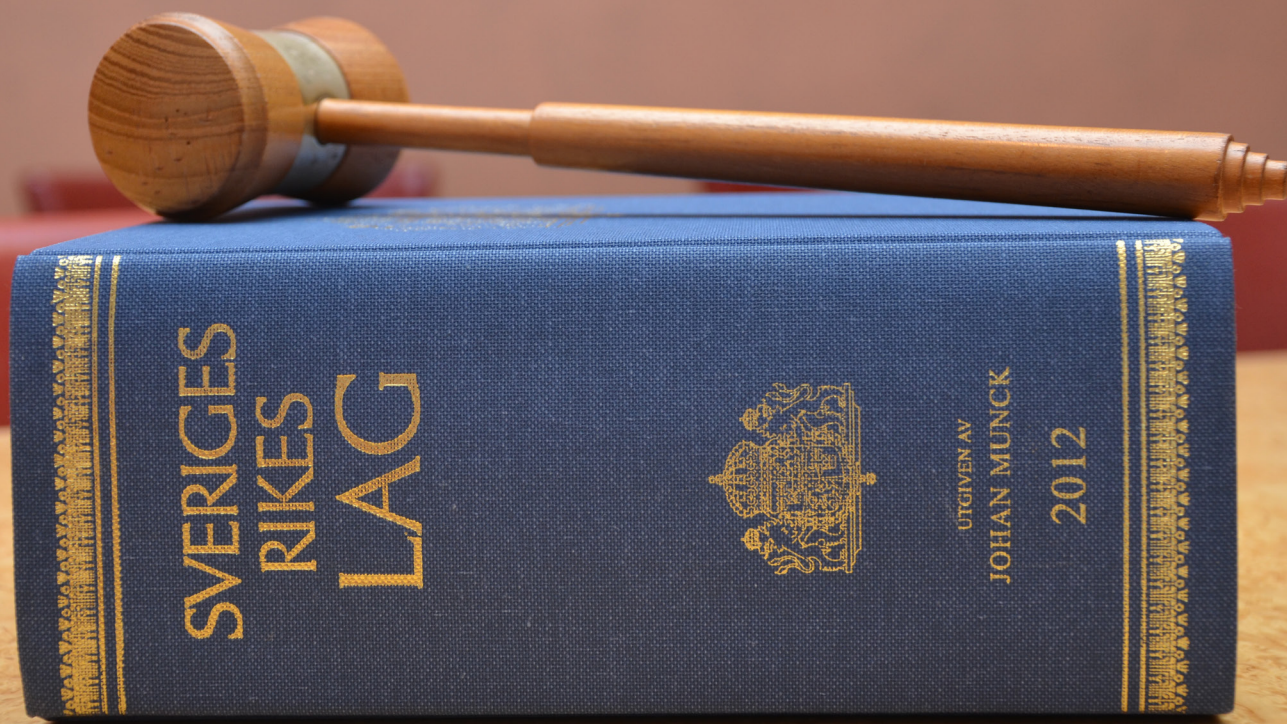
stänkte. Den bedömning åklagaren då gör är om denne tror att bevisläget är sådant att det finns möjligheter att få den misstänkte dömd för brott.

Åtal

Om åtal väcks blir det rättegång. Denna genomförs i domstolen och det är då åklagarens uppgift att bevisa att den skyldige har begått brottet. I domstolen redogör åklagaren för bevisläget, håller förhör med misstänkta, vittnen och eventuella experter, t.ex. brottsutredare, kriminaltekniker eller andra med särskilda sakkunskaper som kan vara av vikt för att domstolen i slutänden ska ha så bra underlag som möjligt att fatta beslut om dom på.

Strafföreläggande

I vissa mindre allvarliga brott kan åklagaren utfärda så kallat strafföreläggande. Det innebär att den misstänkte erkänner brottet, varvid åklagaren själv kan utfärda böter. I dessa fall uteblir rättegång vid domstol.

Domstolarna

I Sverige finns ett antal olika domstolar vilka är indelade i tre huvudkategorier, vilka är:

1. De allmänna domstolarna;
2. Förvaltningsdomstolarna, och;
3. Specialdomstolarna.

De allmänna domstolarna är framförallt de som fisketillsynsmän kommer i kontakt med och de behandlas speciellt längre ner.

Förvaltningsdomstolarna. Förvaltningsdomstolarna är uppdelade i tre nivåer, förvaltningsrätten, kammarrätten och högsta förvaltningsdomstolen. Dessa domstolars uppgift är främst att handha tvistemål mellan enskilda och myndigheter. Främst handlar det till exempel om avgöranden i ärenden där myndigheters beslut har överklagats. Att domstolarna är indelade i olika nivåer innebär att ett ärende kan överklagas till nästa instans om någon part är missnöjd med domslutet.

Specialdomstolarna. Specialdomstolarna är domstolar som är inriktade på vissa, speciella ärendetyper. De specialdomstolar som finns i Sverige är bland annat Mark- och miljödomstolen, arbetsdomstolen och arrendenämnden. Dessa domstolar handhar ärenden inom sina särskilda specialkompetenser. Exempelvis handhar

Mark- och miljödomstolen ärenden kring vattenverksamheter (kraftverk, muddringar o.s.v.) och naturvård.

De allmänna domstolarna

De allmänna domstolarna är de som fisketillsynsmän framförallt kommer att komma i kontakt med då de handhar både brott och den talan som fiskevårdsområdesföreningar kan väcka för att få ut en bestriden kontrollavgift. Dessa domstolar delas in i tingsrätterna, hovrätterna och Högsta domstolen.

Tingsrätterna. I Sverige finns det 48 tingsrätter som är fördelade från norr till söder. Dessa domstolar är de första som man kommer i kontakt med vid brottsmål, men de hanterar även tvister mellan enskilda personer. I det senare fallet handlar det främst för fisketillsynsmännens del om att fiskevårdsområdesföreningarna kan väcka talan i tingsrätten för att få ut bestridna kontrollavgifter.

I tingsrätterna arbetar det anställda lagfarna domare vilka utses av regeringen och vid sidan av dessa finns det politiskt tillsatta nämndemän vilka är lekmannadomare. Nämndemännen är som sagt lekmän och alltså inte anställda av tingsrätten utan utsedda från de olika partierna i kommunfullmäktige för fyra år i taget.

I normalfallet tjänstgör en lagfaren domare och tre nämndemän under en rättegång och domen fällt genom omröstning bland dessa.

Svea hovrätt. En av landets sex hovrätter.

Hovrätterna. Ett domslut från Tingsrätterna kan överklagas till Hovrätten. I Sverige finns det sex hovrätter som var och en har en domkrets, ett område som de ansvarar för och som omfattar mellan fem och fjorton tingsrätter. Till hovrätterna kan man överklaga beslut från tingsrätterna som man inte är nöjd med. Dock krävs det inte sällan prövningstillstånd för att man ska få driva ett ärende i hovrätten. Prövningstillstånd innebär

att en högre domstol prövar om den ska lyfta ett ärende så att det får prövas i denna domstol. Denna prövning görs eftersom de högre domstolarna enbart har en kontrollerande funktion mot de lägre domstolarna och därmed enbart tar upp ärenden där de lägre domstolarna dömt fel eller ärenden som kan få en prejudicerande verkan.

För domar i brottmål krävs prövningstillstånd om den tilltalade frikänts eller dömts till böter. I fall där det dömts till fängelse krävs dock inget prövningstillstånd.

Vid hovrätterna dömer tre lagfarna domare och två nämndemän, som även de är utsedda för fyra år i taget, dock av landstingen och inte av kommunerna.

Högsta domstolen. Högsta domstolen (HD) är Sveriges högsta rättsinstans och ligger i Bondeska palatset vid Riddarhustorget i Stockholm. Till HD kommer ärenden som avgjorts i tings- eller hovrätterna, men det krävs alltid prövningstillstånd för att HD ska ta upp ett ärende. För att få ett prövningstillstånd krävs det att det framgår av hovrättens dom eller beslut om avgörandet får överklagas eller inte. Vidare krävs det nästan alltid att det överklagade ärendet är av sådan art att det är viktigt att få fram en dom som kan vara vägledande för landets tingsrätter och hovrätter för att HD ska bevilja prövningstillstånd.

Att tänka på

Som Fisketillsynsman kan man bli kallad som vittne både till polis och åklagare före domstolsförhandlingarna och till själva rättegången. Blir man kallad till förhör så är det viktigt att man har bilden klart för sig vad som hände vid det aktuella tillfället. Det är i detta fall fisketillsynsmannens uppgift och skyldighet att ge en så korrekt bild som möjligt av det inträffade. Som stöd för att göra detta är det minsta man kan begära av tillsynsmannen att denne så snart som möjligt efter

händelsen dokumenterar sina iakttagelser skriftligt. Läs mer om dokumentationen i flik 11.

I övrigt kan det rekommenderas att man som fisketillsynsman besöker någon rättegång för att på så sätt får en större förståelse för hur dessa går till och vad man kan förvänta sig som vittne i rättssalen. De flesta rättegångar är öppna för besökare.